

Venstre og Miljøpartiet De Grønne sitt forslag til økonomiplan for 2023-2026

**Venstre og Miljøpartiet De Grønne sitt forslag til
økonomiplan 2023-2026 for Halden kommune**

Lagt frem i formannskapet 2. juni 2022.

Innledning

Venstre og Miljøpartiet De Grønnes forslag til økonomiplan 2023-2026 for Halden kommune legger kommunedirektørens forslag til grunn og beskriver endringer av denne.

Forslaget prioriterer arbeidet med å:

- 1. Forebygge utenforskap og utjevne sosial ulikheter**
- 2. Ta vare på natur, miljø og klima**

Arbeidet med å utjevne forskjellene i Haldensamfunnet må fokusere på å gi barn i Halden en trygg og stimulerende start på livet. Helhetlige og sammenhengende tjenester fra kommunen, med barnet i sentrum, vil **bidra til å snu trenden hvor utenforskap går i arv.**

Det viktigste tiltaket for å ta vare på natur og miljø i Halden er å sørge for arealnøytralitet. Det skal ikke bygges ned mer natur i Halden kommune, tvert imot – det er **behov for restaurering og reetablering av natur.**

Investeringer som styrker tilgangen på fossilfri energi og som reduserer unødvendig energibruk skal prioriteres. Klimabudsjettet og regnskapene må legges til grunn når politiske vedtak skal fattes - slik at Halden bidrar til å nå klimamålene.

Klimabudsjettet måler lokale utslipp men kommunen må i tillegg iverksette tiltak som bidrar til kutt i indirekte utslipp.

Styring for bærekraft

Målet for Venstre og Miljøpartiet De Grønne er at de som bor i Halden har det best mulig uten at det gir økologisk ubalanse. Dette krever innovasjon, omstilling og en tydelig styringsmodell som prioriterer livskvalitet foran vekst. Et eksempel er smultringmodellen som tar hensyn til økologiske og sosiale rammer. Flere byer i Europa som Amsterdam, London, Barcelona og København har allerede tatt denne styringsmodellen i bruk.

Vi vil at Kommunedirektøren søker kunnskap og erfaringer med smultringmodellen med mål om å implementere denne i Halden kommune. Kommunedirektøren legger frem sak til politisk behandling før sommeren 2023 som redegjør for status og videre fremdrift.

Økonomiske rammer

Justeringer i forhold til kommunedirektørens forslag til økonomiplan – drift

Utgiftssiden

Alle beløp i millioner kroner

Tiltak – drift	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Undervisning og oppvekst:				
Ressurs skolehage	1,0	1,0	1,0	1,0
Tilrettelegging og tilpasning barnehage og skole	1,5	1,5	1,5	1,5
Helse og mestring:				
Forebygge psykisk uhelse	1,5	2,2	2,2	2,6
Helsesykepleiere	1,5	1,5	1,5	1,5
Teknisk:				
Styrke pott biologisk mangfold, reetablering av natur og bekjempelse av fremmed arter	0,5	0,5	0,5	0,5
Renseanlegg (utrede nitrogen- og fosforrensning)	0,5			
Sentraladministrasjon/ fellesfunksjoner:				
Styrke ombud	0,8	0,8	0,8	0,8
Klart språk	0,2	0,2	0,2	0,2
Samfunn og samskaping				

Styrke frie kulturmidler	0,8	0,8	0,8	0,8
Styrke arrangementsstøtte	0,8	0,8	0,8	0,8
Søknadsdoktor	0,8	0,8	0,8	0,8
Sum tiltak	9,9	10,1	10,1	10,5
Disponering:				
Inndekninger	-10,1	-11,1	-13,5	-15,2
Økte renter og avdrag	0,2	1,0	3,4	4,7
Netto	0	0	0	0

Inndekning for perioden

Rammejustering	2023	2024	2025	2026
Innsparing knyttet til ENØK tiltak (ca. ½ av akkumulerte investeringer)	0,15	0,65	1,25	2,45
Innsparing knyttet til kjøp av brukt IT utstyr	0,45	0,45	0,45	0,45
Innsparing matsvinnprosjekt	1	1,5	1,5	2,0
Allsang	3,0	3,0	3,0	3,0
Innsparing knyttet til heltid Helsehuset og innleie av vikarer	3,0	3,0	3,0	3,0
Tilslag søknader	2,5	2,5	4,3	4,3
Netto	10,1	11,1	13,5	15,2

Justeringer i forhold til kommunedirektørens forslag – investeringer

Den etablerte praksisen med at kommunestyret vedtar investeringsramme per prosjekt, eller gruppe av prosjekter, videreføres.

Innen den angitte rammen skal det utarbeides et basisforslag og i tillegg kan det angis tilvalg med kostnadsestimater. Der det er større usikkerhet eller lang tid frem til realiseringen av prosjektene, kan usikkerheten angis i investeringsoversikten med en nedre og øvre ramme. Investeringene som foreslås skal periodiseres.

Mindre eller likeartede investeringsprosjekter kan slås sammen og vedtas under ett.

Tiltak - investering	2023	2024	2025	2026
ENØK og solenergiltak	2	4	4	9
Sykkel	5	7	7	7
Karrestad		5	35	-40
Digitalt skoleløft				6
Fossilfri maskinpark Rokke	2			2
Gående	-1	-1	-1	1,5
Stier og grøntdrag i sentrum		0,3	0,3	0,3
Svømmehall		5		-5
Rensning av nitrogen og fosfor		5	20	
Totalt	8	25,3	65,3	-19,2

Nærmere om investeringer og tiltak i forslaget

Sentraladministrasjon / fellesfunksjoner

Klart språk

Vedtak og utredninger må bli lettere å forstå. Det settes derfor av 200 000 kroner hvert år i planperioden for å forenkle saksbehandlingsspråket i kommunen. Dette vil gi lavere kostnader i utredninger og kortere saksbehandlingstid.

Styrke ombud

Vi vil sikre at det i Halden er to ansatte som jobber som ombud på vegne av alle innbyggere i kommunen.

Halden kommune har vært, er og vil være i en presset situasjon når det gjelder tjenesteyting. Kombinert med mange innbyggere som lever i utenforskap, lav folkehelseprofil og stor fattigdom er det stor sannsynlighet for at ikke alle får den støtten av kommunen de har behov for.

Ombudene skal være faglig uavhengig øvrig forvaltning og skal også behandle varsler mot kommunen.

Kjøp av brukt it utstyr

Halden skal kjøpe brukt IT-utstyr så langt det lar seg gjøre. Gjenbruk, reparasjoner og oppgradering av produkter må alltid gå foran bruk-og-kast.

Indre Østfold kommune og Sør-Varanger kommune er eksempler på kommuner som har gått bort fra å kjøpe nytt IT-utstyr, som PC-er og skjermer, nettbrett, mobiltelefoner, multifunksjonsmaskiner og AV-utstyr. Sør-Varanger opplevde en besparelse på 67 % per enhet (680.000 årlig), og 75 % reduksjon i utslipp knyttet til IT-utstyr. Indre Østfold kommune sparte 200.000 i 2020 bare ved å reparere pc-er istedenfor å kjøpe nytt.

Matsvinn

Halden kommune jobber med flere matsvinnprosjekt, deriblant TANGO-W. Prosjektene vil gi en gradvis økende innsparing i løpet av perioden opp mot 10% av matbudsjettet.

Samfunn og samskaping

Arena og arrangementsutvikling

Når TV2 har valgt å avslutte underholdningsprogrammet "Allsang på grensen" så frigjøres 3 millioner kroner til videre utvikling av arrangementsbyen Halden.

Bærekraftig utvikling av kulturbyen Halden bygger på lokalt mangfold og engasjement. Derfor styrker vi ordningene for frie kulturmidler og arrangementsstøtte.

Vi setter også av midler til en søknadsdoktor som skal sikre medfinansiering av prosjekter i Halden. Prosjektene kan utvikle arrangementsbyen Halden, men også styrke andre satsinger i kommunen med betydning regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Medfinansiering av prosjekter gir en innsparing og etterhvert økte inntekter til kommunen.

Undervisning og oppvekst

Skolestruktur

Administrasjonen legger frem forslag til helhetlig grunnskolestruktur til politisk behandling før arbeid med budsjett 2023.

Skolestrukturen skal vise prognosene for utvikling av elevtall, kapasiteten til Haldenskolen og komme med anbefaling om hvilke skoler Halden har behov for fremover.

Skolestrukturen skal si noe om hensiktsmessig klassestørrelse for trivsel og læring og behovet for og mulighet til å benytte seg av flytende skolegrenser.

Barnehagestruktur

Det forutsettes at kommunedirektørens forslag til nedleggelse av Bergknatten (delvis effekt i 2023 og 2024, full effekt fra 2025) og Bjørklund (full effekt fra 2023) barnehager er et resultat av en helhetlig barnehagestruktur som snarlig kan legges frem til politisk behandling for at ønsket effekt oppnås.

Skolehage

Det settes av 1 million kroner for at noen ansatte ved Haldenskolen får noe øremerket tid til skolehage. Dette er knyttet til forarbeid, etterarbeid, samarbeid med eksterne samarbeidspartnere, utarbeide undervisningsopplegg og annet arbeid i tilknytning til skolehagen.

Berg skole

Investeringen på Berg skole gjennomføres ikke før helhetlig skolestruktur er vedtatt.

Helse og mestring

Forebygge utenforskap

Utenforskap er det største samfunnsproblemet i Halden. Å forebygge utenforskap er viktig både for de det gjelder og for samfunnet som helhet.

Målet er at ingen skal oppleve utenforskap i Halden kommune. Vi setter derfor av midler til flere helsesykepleiere, psykologer og generell styrking av fagmiljøene på oppvekstområdene som jobber med å forebygge utenforskap i Halden kommune.

Heltid Helsehuset

Stillingsplanen for ansettelser på den nye Helsehuset skal baseres på fast heltid som utgangspunkt. Ansatte som jobber i institusjoner med døgnbemanning ansettes i turnus med jobb annenhver helg. Heltidsansatte som jobber annenhver helg plasseres i stillinger med høyere lønn. Dette vil redusere vikarbruken og forventet årlig innsparing er 3 millioner kroner.

Karrestad

Behovet for flere plasser til eldre og/eller de med demens er økende. Å vente på plass er en stor belastning for eldre, demente og pårørende. Vi fremskynder derfor prosessen med å utvikle Karrestad eldresenter med et år.

Teknisk

Forsøkskommune for nye kollektivløsninger

Halden kommune har per i dag et mangelfullt kollektivtilbud. Størrelsen på byen og mangel på subsidiering gjør også at det er begrenset hvordan kollektivtilbudet kan bedres. Halden kommune skal tilby seg som en forsøkskommune for å teste ny teknologi, nye løsninger eller andre tiltak for å utvikle kollektivtilbudet.

Plusshus og bestemmelser i reguleringsplaner

Plusshus skal være standard i kommunale byggeprosjekter.

I nye reguleringsplaner skal det legges inn bestemmelser knyttet til

- oppvarming vha. varmepumpeteknologi der dette er mulig
- takflater og vinkler skal være tilrettelagt for solenergi
- at nye hovedveier i tilknytning til nye boligområder eller næringsområder skal ha egne gangfelt og sykkelfelt i tillegg til kjørebane for bil
- å begrense lysforurensingen

Arealnøytralitet

Halden kommune skal ha arealnøytralitet som målsetning. Naturkrisen blir av FN sett på som like alvor som klimakrisen. Antall rødlistede arter i Halden og Norge er stort og økende. Arealnøytralitet betyr økt gjenbruk og fortetting av arealer hvor

mennesker har gjort inngrep. For å kunne måle arealnøytralitet må det føres et arealregnskap.

Biologisk mangfold, fremmede arter, restaurering og reetablering av natur

Budsjettposten til biologisk mangfold, bekjempelse av fremmede arter, restaurering og reetablering av natur økes med 500 000 NOK. Kommunens arbeid kan videreføres og intensiveres. Kommunen skal også aktivt søke ekstern medfinansiering for å kunne gjennomføre flere prosjekter. Det skal iht. planstrategien utarbeides en egen temaplan for naturmangfold. Ved kommunale byggeprosjekter og nye reguleringsplaner skal det stilles krav om tiltak som bidrar til å øke det biologiske mangfoldet.

Prioritert arbeid er å bevare eksisterende biologisk mangfold. Det er derfor viktig at kommunens rådgivning bidrar til dette. Spesielt innen landbruk og skogbruk.

ENØK og solenergitiltak

Energiøkonomisering (ENØK) er en investering i lavere driftsutgifter. En tilbakebetalingstid på 5-6 år er normal iht. Rejlers. Det betyr at hver million ekstra i investering gir 150 000 - 200 000 kroner i reduserte utgifter i planperioden.

Investering i ENØK bidrar også til å redusere vedlikeholdsetterslepet.

Midler til etablering av egne sykkelfelt

Det settes av investeringsmidler for å gjennomføre kommunens sykkelplan i tillegg til sykkelplanen som ble lagt inn som tiltak i mobilitetsanalysen. Målsetningen er at det fra sentrum skal være dedikerte sykkelfelt eller sykkeltraseer mot områdesentrene, større boligområder, Høgskolen og større næringsområder. Hensikten er at sykklister skal kunne bevege seg trygt og effektivt uten å komme i konflikt med gående eller bilister.

Rensning av nitrogen og fosfor

Kommunen skal utrede hva som skal til for å rense nitrogen og fosfor ved Halden renseanlegg. Det er satt av midler til utredningen i driftsbudsjettet, som følges opp med midler i investering i 2024 og 2025. Nitrogen og fosfor er ressurser som skal renses før det forsvinner i Iddefjorden. I tillegg til å beholde og utnytte lokale ressurser bidrar dette til livet i Oslofjorden.

Fossilfri maskinpark på Rokke

Budsjettpostene i investeringsbudsjettet som er knyttet til maskinparken i Rokke økes. Dette for at nye maskiner som kjøpes inn skal være fossilfrie. Regelen i Halden kommune skal være at alt nytt utstyr skal være fossilfritt. Er kommunen av den oppfatning av at det ikke er mulig å kjøpe inn fossilfrie maskiner må dette behandles politisk.

Turstier og grøntdrag i sentrum

Potten styrkes og videreføres i planperioden. I tillegg til videreutvikling av etablerte stier, skal det kartlegges, tilrettelegges og skiltes ved stier og snarveier som har vært mindre synlig. Oppgrusing og tydelig skilting kan bidra til økt grønn ferdsel og mobilitet.

Svømmehall

Det må bygges en ny svømmehall i Halden innen utgangen av 2026. Det pågår nå en konstruktiv prosess for å utvikle et godt konsept i samarbeid med de viktigste brukergruppene. I dette brukes det mest tid på alternativet 21x25 meter og ikke 21x50 meter. Det er dypt beklagelig at alternativet med 50 meters basseng ikke har blitt utredet tilstrekkelig, men nå er det viktig å få satt spaden i jorda før anlegget på Remmen sier takk for seg.

Derfor holder vi totalramma for prosjektet uendret, styrker prosjektet i 2024 og åpner for bygging av et 21x25 basseng.

Oslofjorden

Oslofjorden har vært en fjord full av liv. I dag er Oslofjorden nesten død. Haldenskjærgården er tilknyttet til Oslofjorden.

Tiltak Halden kommunen kan jobbe med er å anlegge fang- og fordrøyningsdammer (stoppe avrenning og fordrøye regnvann), anlegge vegetasjonsbelter langs bekker, begrense høstpløying, frede områder for hummerfiske og annet fiske, tråleforbud, sørge for gode muligheter for å tømme septikk fra båter, muligheter for vask av båt på steder som renses avfallet, fartsgrenser på sjøen, stoppe nedbygging av strandsonen, reetablere natur i strandsonen og å rense nitrogen og fosfor ved Halden renseanlegg. Halden kommune skal jobbe tverrsektorielt og samarbeidet med nabokommuner for å få livet tilbake i Oslofjorden.

Forskriftsskjema

§5-4 bevilningsoversikt drift	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Økonomiplan 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Rammetilskudd	- 1 088 230 -	1 040 081	-1 084 696	-1 129 489	-1 168 526	-1 193 723
Inntekts- og formuesskatt	- 876 398 -	857 964	-883 243	-910 409	-938 791	-968 083
Eiendomsskatt	- 92 956 -	94 100	-90 717	-88 792	-88 866	-88 325
Andre generelle driftsinntekter	- 4 374 -	2 850	-1 750	-800	-800	-800
Sum generelle driftsinntekter	- 2 061 958 -	1 994 995	- 2 060 406 -	2 129 490 -	2 196 983 -	2 250 931
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 643 518	1 760 477	1 790 751	1 838 032	1 887 472	1 936 210
Avskrivninger	-	140 968	140 968	140 968	140 968	140 968
Sum netto driftsutgifter	1 643 518	1 901 445	1 931 719	1 979 000	2 028 440	2 077 178
Brutto driftsresultat	- 418 440 -	93 550 -	128 687 -	150 490 -	168 543 -	173 753
Renteinntekter	- 7 958 -	9 242	-13 206	-17 749	-24 157	-24 157
Utbytter	- 7 142 -	5 629	-6 930	-6 930	-6 930	-6 930
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-	-	0	0	0	0
Renteutgifter	55 450	83 121	94 212	117 184	129 793	137 449
Avdrag på lån	134 311	93 469	168 639	174 223	175 343	186 850
Netto finansutgifter	174 662	161 719	242 715	266 728	274 049	293 212
Motpost avskrivninger	- 148 855 -	85 500	-140 968	-140 968	-140 968	-140 968
Netto driftsresultat	- 94 923 -	17 331 -	26 940 -	24 730 -	35 462 -	21 509
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	12 742	6 891	18 019	17 160	16 250	23 580
Avsetninger til bundne driftsfond	42 658	4 977	4 977	4 977	4 977	4 977
Bruk av bundne driftsfond	- 37 256 -	3 336	-3 336	-3 336	-3 336	-3 336
Avsetninger til disposisjonsfond	76 779	15 690	17 821	16 470	28 112	17 470
Bruk av disposisjonsfond	-	6 891	-10 541	-10 541	-10 541	-21 182
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	-	-	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	94 923	17 331	26 940	24 730	35 462	21 509
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	-	0	0	0	0	0

§5-4 bevilningsoversikt drift 2. ledd	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Økonomiplan 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Fellesområder	9	-	-	-	-	-
Sentraladministrasjon	97 335	95 891	102 860	105 512	108 873	111 743
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	739 207	753 187	750 524	763 745	789 050	814 423
Kommunalavdeling Helse og mestring	697 788	685 742	701 945	723 481	747 789	772 563
Kommunalavdeling Teknisk	96 676	97 561	103 087	102 392	105 066	107 150
Fellesfunksjoner	34 262	27 895 -	24 233 -	20 283 -	16 055 -	28 801
VAR og Havn	-	-	-	-	-	-
Samfunn og samskaping	195 869	191 775	192 886	199 503	189 068	195 451
Sum bevilgninger drift, netto	1 861 146	1 852 050	1 827 069	1 874 350	1 923 790	1 972 528
Herav:						
Avskrivninger	148 855	140 968	140 968	140 968	140 968	140 968
Motpost avskrivninger	-	85 500 -	140 968 -	140 968 -	140 968 -	140 968
Netto renteutgifter og -inntekter	22 831	34 394	34 607	34 607	34 607	34 607
Avdrag på lån	33	70	70	70	70	70
Overføring til investering	1 551	-	-	-	-	-
Avsetninger til bundne driftsfond	42 603	4 977	4 977	4 977	4 977	4 977
Bruk av bundne driftsfond	- 37 213 -	3 336 -	3 336 -	3 336 -	3 336 -	3 336
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	39 231	-	-	-	-	-
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 643 255	1 760 477	1 790 751	1 838 032	1 887 472	1 936 210

§5-5 bevilgningsoversikt investering	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Økonomiplan 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Investeringer i varige driftsmidler	524 547	669 188	730 000	237 590	415 340	426 200
Tilskudd til andres investeringer	4 182	3 080	3 530	650	-	-
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	2 411	1 050	1 050	1 050	1 050	1 050
Utlån av egne midler	350	-	-	-	-	-
Avdrag på lån	-	-	-	-	-	-
Sum investeringsutgifter	531 489	673 318	734 580	239 290	416 390	427 250
Kompensasjon for merverdiavgift	- 48 742	- 67 876	- 119 580	- 21 618	- 22 168	- 21 040
Tilskudd fra andre	- 15 896	- 95 000	- -	- 29 000	-	-
Salg av varige driftsmidler	- 25 709	- 10 000	- 10 000	-	-	-
Salg av finansielle anleggsmidler	-	-	-	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-	-	-	-	-	-
Bruk av lån	- 422 290	- 482 500	- 525 931	- 170 462	- 376 922	- 381 580
Sum investeringsinntekter	- 512 636	- 655 377	- 655 511	- 221 080	- 399 090	- 402 620
Videreutlån	41 016	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Bruk av lån til videreutlån	- 41 016	- 70 000	- 70 000	- 70 000	- 70 000	- 70 000
Avdrag på lån til videreutlån	22 110	22 000	22 000	22 000	22 000	22 000
Mottatte avdrag på videreutlån	- 37 071	- 22 000	- 22 000	- 22 000	- 22 000	- 22 000
Netto utgifter videreutlån	- 14 960	-	-	-	-	-
Overføring fra drift	- 12 742	- 6 891	- 38 019	- 17 160	- 16 250	- 23 580
Avsetninger til bundne investeringsfond	16 757	-	-	-	-	-
Bruk av bundne investeringsfond	- 366	-	-	-	-	-
Avsetninger til ubundet investeringsfond	10 738	-	-	-	-	-
Bruk av ubundet investeringsfond	- 19 181	- 11 050	- 41 050	- 1 050	- 1 050	- 1 050
Dekning av tidligere års udekket beløp	901	-	-	-	-	-
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	- 3 893	- 17 941	- 79 069	- 18 210	- 17 300	- 24 630
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0	0	0

§5-5 bevilgningsoversikt investering 2. ledd	Regnskap 2021	Oppr. budsjett 2022	Økonomiplan 2023	Økonomiplan 2024	Økonomiplan 2025	Økonomiplan 2026
Fellesområder	198	-	26 875	11 250	42 000	60 000
Sentraladministrasjon	10 200	10 940	22 845	1 300	-	-
Kommunalavdeling Undervisning & Oppvekst	6 723	9 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Kommunalavdeling Helse og mestring	10 358	33 150	5 500	2 500	-	-
Kommunalavdeling Teknisk	247 220	486 733	514 340	86 900	234 200	225 700
VAR og Havn	226 279	126 588	121 000	120 500	120 500	119 500
Samfunn og samskaping	4 657	2 777	33 440	9 140	12 640	15 000
Org. oppsett mangler	18 911	-	-	-	-	-
Investeringer i varige driftsmidler	524 547	669 188	730 000	237 590	415 340	426 200